

AIZMUGURISKS SPRIEDUMS.

**Notiesāts, pašam
nezinot – vai tas ir
iespējams, un ko
darīt šādā situācijā?**

**Neviena komersanta pašmērķis nav tiesāšanās.
Vismaz tā tam vajadzētu būt. Tomēr komercdarbības
vide, tāpat kā dzīve, ir pilna negaidītu pavērsienu un
dažādu pārsteigumu – gan patīkamu, gan nepatīkamu.
Jebkurš – gan cilvēks, gan uzņēmums – var nonākt strīda
situācijā ar kādu savu kaimiņu, sadarbības partneri
vai konkurentu, un – var sākties tiesvedības process.
Protams, ir ieteicams strīdus to sākumposmā censties
atrisināt sarunu ceļā, tomēr var pienākt brīdis, kad
sarunas nonāk strupceļā. Un tad, kā ierasts dzirdēt
Holivudas filmās, viena no strīda pusēm paziņo:
„Tiksimies tiesā! Ar Jums sazināšies mani advokāti.”**

Tiesvedības procesa uzsākšana civillietā

Kā sākas tiesvedības process civillietā? Tā strīda puse, kas uzskata, ka tās tiesības vai intereses ir kaut kādā veidā aizskartas vai apdraudētas, sagatavo prasības pieteikumu, pievieno tam pierādījumus, samaksā valsts nodevu un iesniedz pieteikumu pilnietas vai rajona tiesā. **Tiesa desmit dienu laikā pieņem lēmumu – ierosināt civillietu vai nē.** Ja prasības pieteikumam ir kādi trūkumi – nepareizi noformēti pielikumi, samaksāta mazāka valsts nodeva, nekā likums prasa u.tml. – tiesa prasības pieteikumu atstāj bez virzības, dodot laiku trūkumu novēršanai. Ja trūkumi tiek novērsti, vai tādu nav bijis, tiesa ierosina civillietu, un tiesvedības process uzņem apgriezienus, vai, kā dziedāja grupas *Queen* lideris Fredijs Merkūrijs: „*Show must go on!*”¹

Saskaņā ar Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) 148. pantu tiesa nosūta pieņemto prasības pieteikumu atbildētājam, dodot laiku līdz 30 dienām sniegt rakstveida paskaidrojumu par celto prasību. Paskaidrojuma sniegšana ir obligāta. Pēc paskaidrojuma saņemšanas vai tā iesniegšanai noteiktā termiņa izbeigšanās tiesnesis lemj par lietas sagatavošanas darbībām, lai to varētu izskatīt tiesas sēdē. Pēc tam tiek noteikts tiesas sēdes datums, kurā strīda puses tiekas tiesas zālē, un tiesa izšķir strīdu. Protams, pastāv iespēja, ka strīds netiek izšķirts pirmajā tiesas sēdē un tā tiek atlikta, piemēram, saistībā ar papildus pierādījumu nepieciešamību, puses vai liecinieka neierašanos u.tml. Praksē zināmi gadījumi, kad pirmās instances tiesā var tikt sasauktas pat desmit un vairāk tiesas sēžu, kas laika ziņā var nozīmēt vairākus gadus ilgu tiesvedības procesu. Turklāt tiesvedība var tikt arī apturēta, piemēram, ja tiek nozīmēta ekspertīze. Bet šoreiz tiesas procesu civillietā aplūkosim nedaudz citā, tā teikt – „saīsinātajā” versijā.

Kas ir aizmugurisks spriedums?

Praksē tiesvedības process var būt arī ļoti īss. Pat vairāk – tiesvedības process var tikt izbeigts, pat tā īsti vēl nesācies, turklāt atbildētājam ļoti neizdevīgā veidā – ar aizmugurisku spriedumu.

CPL 22.¹ nodaļa „Aizmugurisks spriedums” stājas spēkā 2003. gada 1. janvārī. Saskaņā ar CPL 208.¹ pantu:

„Aizmugurisks spriedums ir spriedums, ko pirmās instances tiesa taisa lietā, kurā **atbildētājs nav sniedzis paskaidrojumu par prasību un nav ieradies pēc tiesas aicinājuma, nepaziņojot neierašanās iemeslu.** Aizmugurisku spriedumu tiesa taisa, pamatojoties uz prasītāja paskaidrojumiem un lietā esošajiem materiāliem, ja tiesa tos atzīst par pietiekamiem strīda izšķiršanai.”

**OLAVS
CERS**

Zvērinātu
advokātu
birojs
CersJurkāne
SIA partneris,
zvērināts
advokāts

Aizmuguriskā sprieduma institūta ieviešana principā ir pareiza – tas palīdz disciplinēt atbildētājus, kuri neatsaucas uz tiesas aicinājumiem un paziņojumiem, un ignorē tiesas procesus, kuros tiem piešķirta zināma loma.

Būtiski, ka ne visās lietās ir iespējams taisīt aizmugurisku spriedumu. Tas nav iespējams lietās:

- 1) kuras nevar izbeigt ar izlīgumu;
- 2) kurās atbildētāja deklarētā dzīvesvieta, dzīvesvieta, atrašanās vieta vai juridiskā adrese nav Latvijas Republikā;
- 3) kurās atbildētājs aicināts uz tiesu ar publikāciju oficiālajā izdevumā *Latvijas Vēstnesis*;
- 4) kurās ir vairāki atbildētāji un kaut viens piedalās procesā;
- 5) kuras tiek skatītas sevišķā tiesāšanās kārtībā.

Tāču pārējās lietās scenārijs ir ļoti vienkāršs: ja atbildētājs – vienalga, fiziskā vai juridiskā persona – nav iesniedzis rakstveida paskaidrojumu par tiesā iesniegto prasību un nav arī ieradies uz tiesas sēdi, nepaziņojot tiesai par neierašanās iemesliem, tiesa var taisīt aizmugurisku spriedumu tikai uz prasības pieteikuma pamata, kas nozīmē, ka prasība faktiski

¹ „Izrādei ir jāturpinās!” – angļu val.

► tiek apmierināta, jo atbildētājs nav izmantojis savas tiesības pret to iebilst. Būtībā šis ir viens no retajiem gadījumiem, kad arī likumdevējs ir secinājis: atbildētāja klusēšana nozīmē piekrišanu celtajai prasībai.

Aizmuguriskā sprieduma institūta ieviešana principā ir pareiza – tas palīdz disciplinēt atbildētājus, kuri neatsaucas uz tiesas aicinājumiem un paziņojumiem, un ignorē tiesas procesus, kuros tiem piešķirta zināma loma.

Aizmugurisks spriedums – vai ideāls risinājums?

Prakse liecina, ka ne vienmēr šis labi domātais mērķis tiek sasniegts.

Visbiežāk iemesls tam, ka atbildētājs nav sniedzis tiesai paskaidrojumus un ieradies uz tiesas sēdi, ir ļoti vienkāršs – atbildētājs nav saņēmis nedz tiesas nosūtīto prasības pieteikumu un paziņojumu par pienākumu sniegt paskaidrojumus, nedz arī pavēsti par tiesas sēdi.

Šādās situācijās vienmēr vispirms jāvērtē, vai prasītājs prasības pieteikumā ir norādījis pareizo atbildētāja adresi. Ir pilnīgi pietiekami, ja fiziskajai personai tiek norādīta tās deklarētā dzīvesvietas adrese, bet juridiskajai personai – Uzņēmumu reģistrā ierakstītā juridiskā adrese. Likums paredz, ka **visi sūtījumi, kas tiek nosūtīti uz šīm adresēm, tiek uzskatīti par saņemtiem.**

Attiecībā uz juridiskajām personām likums paredz vēl vienkāršāku risinājumu – ir pilnībā pietiekami, ja tiesa visus dokumentus nosūta uz juridiskās personas oficiālo elektronisko adresi, kas visām juridiskajām personām ir obligāta no 2023. gada 1. janvāra².

Līdz ar to ieteikums gan juridiskajām personām, gan tām fiziskajām personām, kuras lieto oficiālo elektronisko adresi, – regulāri to pārbaudīt, vai nav saņemti kādi sūtījumi.

Ja atbildētājs nesaņem tiesas nosūtīto prasības pieteikumu un paziņojumu par paskaidrojuma sniegšanu, bet saņem tikai pavēsti par tiesas sēdi – tad no aizmuguriska sprieduma vēl var izvairīties, piedaloties tiesas sēdē un sniedzot paskaidrojumus tiesā, vai arī rakstveida paskaidrojumus starplaikā starp tiesas pavēstes saņemšanu un pašu tiesas sēdi. Pastāv iespēja, ka šādā gadījumā tiesa var uzlikt naudas sodu līdz 150 eiro par paskaidrojumu neiesniegšanu³, tomēr tas nerada tik smagas tiesiskās sekas kā aizmugurisks spriedums.

Aizmuguriska sprieduma process un saturs

Ja atbildētājs nesaņem arī pavēsti par tiesas sēdi, tad tiesa var taisīt aizmugurisku tiesas spriedumu, kura motīvu daļā saskaņā ar CPL 208.² panta trešo daļu tiesa norāda prasītāja prasījumus, prasītāja paskaidrojumu būtību un sprieduma taisīšanas procesuālo pamatojumu. Savukārt aizmuguriska sprieduma rezolutīvajā daļā tiesa vēl arī norāda, ka prasītājs

ir tiesīgs pārsūdzēt spriedumu apelācijas kārtībā, bet atbildētājs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma nosūtīšanas dienas ir tiesīgs iesniegt tiesai, kura taisījusi aizmugurisku spriedumu, pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna.

Saskaņā ar CPL 208.³ pantu aizmugurisku spriedumu tiesa nosūta atbildētājam uz oficiālo elektronisko adresi vai ierakstītā pasta sūtījumā – uz deklarēto dzīvesvietas adresi vai juridisko adresi.

Būtiski, ka atbildētājs nav tiesīgs pārsūdzēt aizmugurisku spriedumu apelācijas kārtībā. Taču atbildētājs ir tiesīgs 20 dienu laikā no aizmuguriska sprieduma nosūtīšanas dienas iesniegt tiesai, kas taisījusi aizmugurisku spriedumu, **pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna.** CPL 208.⁵ pantā ir noteikts, kas jānorāda šajā pieteikumā.

Uzmanība būtu jāpievērš diviem būtiskiem

Tiesas process neizbeigsies pats no sevis ar atbildētājam labvēlīgu tiesas nolēmumu, ja atbildētājs izliksies, ka šāds process nemaz nenotiek un tajā nepiedalīsies – bezdarbība var radīt tikai nelabvēlīgas sekas.

pieteikuma punktiem, proti, ir jānorāda iemesli, kuru dēļ atbildētājs nav ņēmis dalību lietā, kā arī atbildētāja iebildumi pret prasību un spriedumu, šos iebildumus pamatojot.

Proti, pat ja atbildētājs varēs pierādīt, ka tiesas sūtījumus nav saņēmis attaisnojošu iemeslu dēļ (sabojāta pastkastīte, ēkas kapitālais remonts vai tamlīdzīgi), bet nebūs jau šajā pieteikumā norādījis arī vērā ņemamus iebildumus uz celto prasību, tiesvedība, visticamāk, netiks atjaunota.

Savukārt, ja atbildētāja pieteikumā būs norādīti ļoti būtiski iebildumi pret celto prasību un pievienoti attiecīgi pierādījumi, ko atbildētājs noteikti būtu nodevis tiesas rīcībā, ja būtu zinājis par uzsākto tiesas procesu, tad iemesliem, kuru dēļ atbildētājs nav ņēmis dalību lietā, var būt sekundāra nozīme.

- 2 <https://likumi.lv/ta/id/283229-oficialas-elektroniskas-adreses-likums>, Pārejas noteikumu 3. punkts.
- 3 Civilprocesa likuma 150. panta pirmā daļa.

Šādas atziņas ir atrodamas arī aktuālajā tiesu praksē, piemēram, kādā no lēmumiem par tiesvedības atjaunošanu tiesa norāda:

„No iepriekšminētā secināms, ka pamats tiesvedības atjaunošanai un lietas izskatīšanai no jauna ir tiesas pārlicība, ka atbildētāju iebildumu pret prasību un iesniegto pierādījumu pārbaudes rezultātā lietas iznākums varētu būt citāds.”

Taču noteikti nedrīkst paļauties uz to, ka atbildētāja pieteikumā norādītajiem iebildumiem vienmēr būs tik liela nozīme, turklāt jāņem arī vērā, ka katrs lietas dalībnieks ir subjektīvs attiecībā uz savu pozīciju, un tiesas ieskatā atbildētāja iebildumiem var nebūt tāda nozīme, kā šķiet pašam atbildētājam, un tiesvedība var netikt atjaunota.

Kā nepieļaut aizmugurisku spriedumu

Atbildētājs noteikti nedrīkst paļauties uz tiesvedības atjaunošanu pat tad, ja atbildētājs var norādīt jebkādas iebildumus pret celto prasību, jo:

- pirmkārt, atbildētājam ir jānodrošina, ka savā adresē tiek saņemti sūtījumi un adrese regulāri tiek pārbaudīta – vai tiek pārbaudīta oficiālā elektroniskā adrese, vai ir nebojāta pastkastīte pasta sūtījumiem, vai šī pastkastīte regulāri tiek iztukšota, vai ir ēkas dežurants u.tml.;
- otrkārt, atbildētājam ir jābūt aktīvam tiesas procesā, kurā tas ir iesaistīts, un „strausa politika” šeit nepalīdzēs – apzināta izvairīšanās no tiesas vai tiesas paziņojumu ignorēšana var radīt daudz neizdevīgākas tiesiskās sekas nekā aktīva savu tiesību izmantošana tiesas procesa ietvaros. Tiesas process neizbeigsies pats no sevis ar atbildētājam labvēlīgu tiesas nolēmumu, ja atbildētājs izliksies, ka šāds process nemaz nenotiek un tajā nepiedalīsies – bezdarbība var radīt tikai nelabvēlīgas sekas;
- treškārt, ja nu atbildētājs tomēr ir saņēmis aizmugurisko spriedumu, tad ar ļoti lielu rūpību ir jāattiecas pret pieteikuma sagatavošanu par tiesvedības atjaunošanu, kvalitatīvi un pilnvērtīgi izpildot CPL norādītās šāda pieteikuma saturam izvirzītās prasības. Ja tiesvedība netiek atjaunota, tad aizmuguriskais spriedums stājas spēkā un prasītājs uzsāks tā izpildi, nepieciešamības gadījumā pieaicinot zvērinātu tiesu izpildītāju.

Pieteikuma par tiesvedības atjaunošanu izskatīšana

Jāņem vērā, ka, iesniedzot pieteikumu par tiesvedības atjaunošanu, atbildētājam ir jāveic arī valsts nodevas samaksa.

Ja tiesa konstatē pieteikumam tehniskus trūkumus, piemēram, nav pievienoti visi likumā paredzētie dokumenti, tiesa pieteikumu atstāj bez virzības, un nosaka atbildētājam termiņu, kas nav īsāks par 20 dienām,

kurā trūkumi novēršami. Ja trūkumi tiek novērsti, tiesa pieteikumu izskata un pieņem lēmumu. Ja trūkumi netiek novērsti, pieteikumu uzskata pat neiesniegtu, un aizmuguriskais spriedums stājas spēkā.

Tiesnesis izskata pieteikumu septiņu dienu laikā pēc tā saņemšanas un pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

- 1) par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna, ja atzīst, ka lietas izskatīšana bez atbildētāja piedalīšanās un viņa pieteikto pierādījumu pārbaudes novedusi vai varējusi novest pie lietas nepareizas izspriešanas (šādā gadījumā uzreiz tiek arī noteikts tiesas sēdes datums, kurā tiek atkārtoti skatīta celtā prasība, bet nu jau ar atbildētāja piedalīšanos);
- 2) par pieteikuma noraidīšanu, ja atzīst, ka lietas izskatīšanai no jauna nav likumā norādītā pamata. Par šādu lēmumu atbildētājs var iesniegt blakus sūdzību.

Savukārt tiesas lēmums par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna nav pārsūdzams.

Aizmugurisks spriedums stājas likumīgā spēkā, ja likumā noteiktajā termiņā nav iesniegta apelācijas sūdzība un nav iesniegts pieteikums par tiesvedības atjaunošanu un lietas izskatīšanu no jauna. Savukārt, ja ir noraidīts pieteikums par tiesvedības atjaunošanu un apelācijas sūdzība par tiesas spriedumu nav iesniegta, aizmugurisks spriedums stājas spēkā pēc tam, kad izbeidzies termiņš tiesneša lēmuma pārsūdzēšanai.

Ja tiesneša lēmums par pieteikuma noraidīšanu ir pārsūdzēts un apelācijas instances tiesa to atstājusi negrozītu, aizmugurisks spriedums stājas spēkā no apelācijas instances tiesas lēmuma pasludināšanas brīža.

Tiesības rakstītas modrajiem!

Noslēgumā jāatzīmē, ka aizmuguriskā sprieduma institūts, kaut arī likumā iekļauts jau kopš 2003. gada, tieši pēdējā laikā tiek izmantots aizvien biežāk, un tas arī ir saprotams – daudzas tiesvedībā iesaistītās personas ignorē tiesas uzaicinājumus un neievēro procesuālo disciplīnu, kā rezultātā ieilgst pat vienkāršu lietu izskatīšana, un tiek nelietderīgi patērēts gan tiesas, gan citu procesa dalībnieku laiks, piemēram, ierodoties uz tiesas sēdēm, kuras tiek atliktas, jo kāds no lietas dalībniekiem neierodas, pat neinformējot par to tiesu. Gribot negribot **tiesai ir bargāk jāvērsas pret tiem procesa dalībniekiem, kas nepilda likuma prasības**. Protams, ne visi gadījumi ir vienkārši, jo var pastāvēt arī objektīvi iemesli procesuālo pienākumu neizpildei. Tāpēc, lai izvairītos no netaisnīga un neatgriezeniska iznākuma, ir paredzēta procedūra, kā atjaunot tiesvedību aizmuguriska sprieduma gadījumā, proti, ja ir iespējams konstatēt likumā paredzētos objektīvos iemeslus.

Līdz ar to aicinājums visiem tiesvedības procesu dalībniekiem: esiet modri un aktīvi, jo pasivitāte tiesas procesā nerada nekādas priekšrocības, drīzāk jau gluži pretēji. Kā teikuši jau senie romieši: „*Ius vigilantibus scriptum est!*” jeb – tiesības rakstītas modrajiem!

MATERIĀLS TAPIS
SADARBĪBĀ AR

— CJ